

Комунальний заклад вищої освіти
Київської обласної ради
«Академія мистецтв імені Павла Чубинського»
Кафедра «Мистецтво співу»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Сергеєнко О. М.

2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СЦЕНІЧНА МОВА

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма	«Спів (академічний, народний)»
Статус дисципліни	Обов'язкова

Робоча програма навчальної дисципліни «Сценічна мова» для здобувачів вищої освіти на основі повної загальної середньої освіти (240 кредитів, термін навчання 3 р. 10 м.), на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста (180 кредитів ECTS, термін навчання 2 р. 10 м.; 120 кредитів ECTS, термін навчання 1 р. 10 м.), галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійної програми «Спів (академічний, народний)».

Розробник: Раденко Ю. В. - заслужена артистка України, викладач вищої кваліфікаційної категорії.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Мистецтво співу»

протокол № 3 від «20» листопада 2019 р.

Завідувач кафедри Кочерга А.І.

1. Опис навчальної дисципліни

*Для здобувачів на основі повної загальної середньої освіти
(240 кредитів ECTS)*

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки: 2- й	
Загальна кількість годин – 90	90	90
Кількість модулів – 1 Змістових модулів - 3	Семестр:	
Для денної форми навчання аудиторних тижневих годин: 3 – й семестр – 16 x 2 години. 3 них 28 практичних + 4 індивідуальні. Самостійної роботи студента 58 годин. Аудиторних годин для заочної форми навчання; 3-й семестр – 8 практичних + 1 індивідуальна година. Самостійної роботи студента – 81 година.	3-й	3-й
	Лекції:	
	-	
	Практичні:	
	28	8
Вид підсумкового контролю: теоретичне опитування, практичне завдання.	Індивідуальні:	
	4	1
Форма підсумкового контролю:	Самостійна робота:	
3 – й семестр - залік	58	81

*Для здобувачів на основі ОКР "Молодший спеціаліст"
(180 кредитів ECTS)*

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки: 1- й	
Загальна кількість годин – 90	90	90
Кількість модулів – 1 Змістових модулів – 3	Семестр:	
Для денної форми навчання аудиторних тижневих годин: 1 – й семестр – 16 x 2 години. 3 них 28 практичних + 4 індивідуальні. Самостійної роботи студента – 58 годин. Аудиторних годин для заочної форми навчання; 1 - й семестр – 8 практичних + 1 індивідуальна година. Самостійної роботи студента – 81 година.	1-й	1-й
	Лекції:	
	-	
	Практичні:	
	28	8
Вид підсумкового контролю: теоретичне опитування, практичне завдання.	Індивідуальні:	
	4	1
Форма підсумкового контролю: 1 – й семестр – залік.	Самостійна робота:	
	58	81

**Для здобувачів на основі ОКР "Молодший спеціаліст"
(120 кредитів ECTS)**

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки: 2- й	
Загальна кількість годин – 90	32	9
Кількість модулів – 1 Змістових модулів - 3	Семестр:	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 3 – й семестр – 16 x 2 години. З них 27 практичних + 5 індивідуальних. Самостійної роботи студента – 58 годин. Аудиторних годин для заочної форми навчання; 3-й семестр – 6 практичних + 1 індивідуальна година. Самостійної роботи студента – 81 година.	3-й	3-й
	Лекції:	
	-	-
	Практичні:	
	27	8
Вид підсумкового контролю.: теоретичне опитування, практичне завдання.	Індивідуальні:	
	5	1
Форма підсумкового контролю: 3 –й семестр - залік	Самостійна робота:	
	58	81

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: засвоєння основних засобів сценічного мовлення, елементів техніки і логіки сценічної мови, удосконалення майстерності актора та режисера в опануванні словесною дією та культурою мови.

Предмет навчальної дисципліни – сценічна мова артиста-вокаліста.

Відповідно до освітньо-професійної програми, вивчення дисципліни «Сценічна мова» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2);
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 4);
- навички міжособистісної взаємодії (ЗК 6);
- здатність бути критичним і самокритичним (ЗК 7);
- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях (ЗК 8);
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт (ЗК 11);
- здатність працювати автономно (ЗК 12);
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 14);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань (ЗК 17).
- здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності (ФК 1);
- здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва (ФК 2);
- здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності (ФК 6);
- здатність здійснювати основні шляхи інтерпретації художнього образу (ФК 9);
- здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків (ФК 13);
- здатність здійснювати лекторську діяльність в сфері музичного мистецтва (ФК 15).

Завдання дисципліни: оволодіння сценічною мовою як одним із основних професійних засобів виразності актора; усвідомлення ролі сценічної мови в системі виховання майбутнього фахівця театрального мистецтва; оволодіння основами теорії мистецтва сценічної мови і мистецтва художнього слова; ознайомлення з досвідом майстрів сцени в галузі сценічної мови та художнього слова; оволодіння технікою сценічної мови як складовою акторської майстерності; опанувати закономірностями усного сценічного мовлення: диханням, дикцією, голосом логікою та

інтонацією; практичного засвоєння зовнішньої та внутрішньої техніки словесної дії; набуття навичок мовного мистецтва.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Сценічна мова» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):
ОК 2 Українська мова (за професійним спрямуванням).
ОК 12 Спеціальний клас. Сольний спів.

4. Очікувані результати навчання

Відповідно до освітньої програми «Спів (академічний, народний)» вивчення навчальної дисципліни «Сценічна мова» забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння голосом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.	ПРН 1
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.	ПРН 5

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Сценічна мова»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння голосом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.	ПРН 1
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.	ПРН 5

4.1. Після опанування навчальної дисципліни «Сценічна мова» студенти повинні:

знати:

- теоретичну основу сценічного мовлення і мистецтва художнього слова;
- творчі доробки вітчизняних та зарубіжних майстрів слова;
- еволюцію мистецтва сценічного мовлення;

- основні першоджерела та додаткову літературу з дисципліни;
- риторичні аспекти акторського мовлення;
- правила української літературної вимови .

вміти:

- пояснювати і застосовувати поняття й терміни;
- володіти розмовним стилем;
- бездоганно володіти правилами літературної вимови в сценічному мовленні;
- природно, емоційно стримано, просто і ясно спілкуватися зі слухачем;
- самостійно проводити тренінг з мовної техніки та орфоєпії ;
- виховувати чіткість вимови та правильну артикуляцію кожного звуку;
- виправляти мовні вади;
- розвинути й збагатити свій голос;
- навчитися логічно осмислювати авторський текст;
- оволодіти мистецтвом розповіді у взаємодії з технікою мови;
- користуватися законами та правилами логіки сценічної мови;
- робити транскрипцію тексту на базі знань законів та правил орфоєпії;
- робити ідейно-тематичний, дійовий аналіз тексту;
- розумітися в структурі літературних творів;
- розширити й збагатити свою творчу уяву, фантазію, оцінки ставлення, психо – фізичні самопочуття;
- навчитися образно мислити і емоційно впливати на свого партнера або слухача;
- володіти внутрішньою та зовнішньою технікою виконання літературних творів різних видів та жанрів.

Мати навички soft skills:

- навички самоорганізації;
- презентаційні навички;
- здатність оволодівати сучасною інформацією;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

5. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання.

5.1 Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- експрес-опитування,
- виконання практичних завдань,
- перевірка конспекту;
- залік.

5. 2. Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- підсумковий модульний;
- семестровий підсумковий (залік).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу (5- «відмінно», 4- «добре», 3- «задовільно», 2- «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –А, В, С, D, E, FX, F).

Поточний контроль проводиться на кожному занятті за результатами виконання завдань аудиторної та самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) та набутих практичних навичок під час виконання практичних завдань.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Теоретичний матеріал тем, практичні завдання.	Критерії оцінювання
5	Студент систематично і відмінно виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере активну участь у вирішенні практичних завдань, ставиться до них відповідально. Повністю володіє теоретичним матеріалом теми. Працює з основною та додатковою літературою. Конспект в повному обсязі.
4	Студент систематично, на достатньому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере активну участь в вирішенні практичних завдань. Володіє теоретичним матеріалом теми. Працює з основною літературою. Конспект в повному обсязі.
3	Студент систематично виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере участь у вирішенні практичних завдань. В загалом володіє теоретичним матеріалом теми, але у відповідях на запитання робить помилки. Іноді працює літературою (основною). В конспекті відсутній розгляд 2-3- теоретичних питань.

2	Студент несистематично, на посередньому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере участь у вирішенні практичних завдань, але виконує їх з помилками та формально. Володіє теоретичним матеріалом теми фрагментарно. Іноді працює з літературою. Має половину конспекту.
1	Студент несистематично, на рівні, що задовольняє мінімальним критеріям оцінювання, виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Намагається застосовувати набуті знання при виконанні окремих видів практичних завдань, але допускає кілька значних помилок. З літературою не працює. Конспект фрагментарний.
0	Студент епізодично виконує завдання аудиторної та самостійної роботи (не відвідує більшості занять без поважних причин). Обсяг практичних завдань виконано фрагментарно. Відсутній конспект лекції.

Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1															
	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3				Разом за темами	Конспект	Залік	Всього	
	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10					
Аудиторні заняття	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30	15	20	
Самостійна робота студента	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	20	15		
Сума балів												50			100

T1, T2 ... T 10 – теми занять

Модульний (семестровий) контроль знань студентів

Модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за період модуля і здійснюється у формі теоретичного опитування та виконання практичного завдання.

Критерії модульного оцінювання знань студентів

Опитування. Виконання практичного завдання.	Критерії оцінювання
17 - 20	Володіє навчальним матеріалом в повному обсязі. Надає вичерпну відповідь на запитання, демонструє глибокі і ґрунтовні знання. Студент виконав практичне завдання відмінно.
13 - 16	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом. Надає правильну відповідь та розкриває зміст теоретичних питань, але допускає окремі неточності. Студент виконав практичне завдання з 2-3 неprincipовими помилками.
12 - 9	В цілому володіє навчальним матеріалом. У відповідях робить суттєві неточності та помилки. Студент виконав практичне завдання з 1-2 помилками.
8 - 5	Не володіє повним обсягом навчального матеріалу. Відповіді поверхові та фрагментарні, з значними неточностями та помилками. Студент виконав практичне завдання не в повному обсязі.
4 - 1	Поверхово і фрагментарно засвоєний обсяг навчального матеріалу. Відповіді поверхові та фрагментарні з значною кількістю помилок. Студент виконав фрагмент практичного завдання, з помилками..
0	Не володіє навчальним матеріалом. Не відповідає на жодне запитання. Студент не виконав жодного практичного завдання.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни є сумою балів, одержаних за поточний, проміжний та підсумковий контроль з подальшим переведенням в національну шкалу.

Критерії підсумкового оцінювання знань студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за модуль	Оцінка за національною шкалою	Шкала ECTS та критерії оцінювання

90-100	Відмінно	A	Студент систематично і на високому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Володіє навчальним матеріалом в повному обсязі. Надає вичерпну відповідь на запитання, демонструє глибокі і ґрунтовні знання. Студент виконав практичне завдання відмінно. Має конспект лекцій в повному обсязі.
82-89	Добре	B	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом. Надає правильну відповідь та розкриває зміст теоретичних питань, але допускає окремі неточності. Студент виконав практичне завдання з 2-3 неprincipовими помилками. Має конспект лекцій в повному обсязі.
74-81		C	Студент систематично виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере участь у вирішенні практичних завдань. В загалом володіє теоретичним матеріалом теми, але у відповідях на запитання робить помилки. Працює літературою (основною). В конспекті відсутній розгляд 2-3- теоретичних питань. Має конспект лекцій в повному обсязі.
64-73	Задовільно	D	Студент несистематично, на посередньому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере участь у вирішенні практичних завдань, але виконує їх з помилками та формально. Володіє теоретичним матеріалом теми фрагментарно. Іноді працює з літературою. Має половину конспекту. Студент виконав практичне завдання не в повному обсязі. Має неповний конспект лекцій.
60-63		E	Поверхово і фрагментарно засвоєний обсяг навчального матеріалу. Відповіді поверхові та фрагментарні з значною кількістю помилок. Студент виконав фрагмент практичного завдання, з помилками Відсутній повний конспект лекцій, лекції конспектувались фрагментарно.
35-59		FX	Студент несистематично, на рівні, що задовольняє мінімальним критеріям оцінювання, виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Намагається застосовувати набуті знання при виконанні окремих видів практичних завдань, але допускає кілька значних помилок. З літературою не працює. Є робочий зошит з дисципліни «Сценічна мова», але лекції конспектувались фрагментарно.

	Незадовільно		Для одержання кредиту потрібне доопрацювання.
0-34		F	Студент епізодично виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. При теоретичному опитуванні студент не може відповісти на жодне питання. Студент не виконав жодного практичного завдання. Необхідне повторне вивчення дисципліни.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6. 1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сценічна мова як творчо-фізіологічний процес. Техніка мови.

Тема 1. Дисципліна "Сценічна мова" в професійній підготовці артиста-вокаліста.

Предмет, мета дисципліни "Сценічна мова", її зв'язок з дисциплінами курсу професійної підготовки.

Мова як найдосконаліший засіб спілкування та взаємодії між людьми. Сценічне слово як показник акторського професіоналізму, що визначає рівень культури театрального мистецтва в цілому.

Специфіка вивчення дисципліни. Завдання і система оцінювання. Роль мистецтва слова у розвитку загальних здібностей, особистості студента та формування необхідних для акторської діяльності знань, умінь, навичок.

Корифеї українського театру: П. К. Саксаганський, М. Л. Кропивницький, Н. К. Садовський, М. К. Заньковецька, їх внесок у розвиток художньо-реалістичного українського мовлення.

Питання розвитку сценічної мови в сучасному театральному мистецтві.

Тема 2. Анатомія та фізіологія мовного апарату.

Анатомія і фізіологія мовного апарату, його роль у повсякденному житті людини та роботі актора на сцені.

Відділи мовного апарату: центральний і периферійний. Складові центрального відділу – головний та спинний мозок. Системи периферійного відділу: голосова, артикуляційна, дихальна.

Особливості голосової системи та її складові – апарат, що утворює голос: гортань і голосові зв'язки. Функції гортані: захисна, дихальна, голосова.

Побудова та функції артикуляційної системи – ротова порожнина, порожнина носа та глотки, м'яке піднебіння, язик з піднебінним склепінням, зуби, губи та нижня щелепа.

Дихальна система як головна складова мовного апарату. Дефекти мовного апарату: органічні і неорганічні.

Тема 3. Основні принципи роботи над розвитком мовного голосу.
Особливі вимоги до голосу артиста як майстра сценічного мистецтва.
Якісні функції людського голосу. Тенденції розвитку мовного голосу людини.

Високий і низький голос в професійному мовному голосі. Виховання мовного голосу та методи позбавлення вад.

Основний принцип роботи над розвитком голосу – підпорядкування всіх елементів техніки звучання голосу сценічній дії.

Роль слухового аналізатора в роботі над постановкою мовного голосу, що управляє і регулює мовну систему.

Одне із технічних завдань навчального етапу виховання мовного голосу артиста – розвиток внутрішніх тілесних відчуттів (вібраційних проявів) протягом усього тонового діапазону і при всіх рівнях динамічного діапазону.

Змістовий модуль 2. Дикція. Орфоепічні норми української мови. Комплекс вправ для тренування розвитку голосу і мови.

Тема 4. Дикція, її роль в мистецтві сценічного мовлення.

Дикція як істотний елемент акторської майстерності. Чіткість і ясність вимови голосних і приголосних звуків.

Правильність користування мовним апаратом. Артикуляція та її функції.

Голосні, їх роль у звучанні слова. Голосні як основний провідник звуку. Артикуляція та характеристика голосних. Беззвучна артикуляція.

Приголосні звуки. Їх роль у формуванні слова. Різні класифікації приголосних (за твердістю і м'якістю, дзвінкістю і глухістю, місцем утворення). Артикуляція проривних, фрикативних, сонорних, свистячих, шиплячих приголосних у сполученні з голосними в складах, в словах, сполученнях слів, прислів'ях.

Чіткість мови – гармонійне введення голосних і приголосних звуків.

Основний принцип дикційного тренінгу – принцип дійової активності.

Прості й ускладнені скоромовки, їх роль у роботі над дикцією. К.С. Станіславський про значення роботи зі скоромовками. Робота над вимовою приголосних.

Тема 5. Орфоепічні норми української мови, вимова слів іншомовного походження.

Літературна норма та говір. Середньо-наддніпрянський говір – основна база фонетичної системи і артикуляції. Правила орфоепії української мови. Наголос та смисловий центр слова. Орфоепія як наука про правильну вимову звуків, звукосполучень, слів.

Місцеві говірки, територіальні діалекти із своїми лексичними, граматичними та звуковими особливостями в кожній живій національній мові.

Причини орфоепічних або мовних помилок в сценічному мистецтві.

Генезис української літературної мови. Норми літературної мови. Роль наголосу в орфоєпії. Наголос як засіб фонетичної організації слів: навколо наголошеного складу групуються ненаголошені. Словесний наголос української мови: фіксований і вільний.

Диференційна функція словесного наголосу. Подвійний наголос у словниковому складі української мови. Правильне наголошування слів.

Вимова слів іншомовного походження.

Тема 6. Тренування мовлення в рухах.

Нерозривний зв'язок сценічної мови з формуванням пластичної свободи, розвитком еластичності і рухливості дихальної системи і голосової апаратури, вдосконаленням мовного слуху та поставленого голосу.

Вправи з техніки мови і голосу у рухах. Вправи на тренування сили звуку; правильного розподілу звуку і слова в сценічному просторі. Спілкування ускладненими скоромовками. Колективні вправи, моновистави і парні етюди.

Змістовий модуль 3. Принципи роботи з техніки мови.

Тема 7. Основні принципи роботи з техніки мови.

Основний принцип роботи з техніки мови. Підпорядкування всіх елементів техніки звучання сценічної дії: 1) реальна або уявна дія, включена в тренінг, що тягне за собою всю органічну душевну природу, а природа рефлекторно викличе до дії весь голосо-мовний апарат; 2) комплексне тренування, залежність вільного звучання від правильного дихання, дикції, і м'язової свободи й виконання певної дії.

Тема 8. Логіка сценічного мовлення. Інтенаційні закони.

Рівень смислу та рівень значення як два рівні явища логіки мови, що тісно пов'язані між собою.

Логіка сценічного мовлення як єдність і гармонія думки і слова.

Спілкування на сцені, його завдання. Мова як найважливіший засіб спілкування, як вища форма впливу на партнера та глядача.

Словесна дія як процес перетворення виголошення тексту на сцені в продуктивну сценічну мову.

Музичність мови як результат органічного загострення дієвості мови. Мовний такт, логічний наголос, логічна пауза. Основні правила визначення наголошених слів у тексті.

Розділові знаки як допоміжний засіб розкриття змісту та смислу фрази. Розділові знаки та інтонація побудови речення. Інтенаційні закони.

Передумови перетворення логічної паузи у психологічну. Функції психологічної паузи за К.С. Станіславським у його вченні про словесну дію.

Роль логічного інтонаційного малюнку в сценічній мові. Завдання інтонації – уточнити, договорити те, що не сказано словами, тобто передати ставлення мовця до думки або явища.

Вимоги до інтонації – конкретне внутрішнє виправдання відповідної яскравості, забарвленості, темпераментності.

Інтонація та пауза як самостійна сила емоційного впливу на глядачів.

Виразне читання тексту з урахуванням розділових знаків. Розділові знаки: крапка, крапка з комою, кома, двокрапка, три крапки, тире, знак питання, знак оклику, лапки, дужки.

Випадки розбіжностей логічної паузи з розділовими знаками.

Особливості роботи зі складним реченням і періодом.

Тема 9. Особливості віршованої мови. Робота над віршем.

Вірш - своєрідна виразна система, відмінна від звичайної, повсякденної мови, а також від художньої прози.

Природа віршованої мови, її специфіка.

Відповідність природи віршованої мови вимогам реалістичної школи театрального мистецтва.

Метрична система віршування: силабічна, тонічна, силаботонічна, їх принципи та особливості.

Технічні правила вірша. Стопа як умовна одиниця, за допомогою якої визначається віршований розмір. Розмір стопи – два, три, чотири, п'ять складів. Стопа як повторюване скорочення складів у віршованому рядку. Двоскладові стопи – ямб, хорей, спондей, пірихій. Трискладові стопи – дактиль, амфібрахій, анапест.

Рима як один з найдинамічніших і організуючих засобів вірша. Класифікація рим: чоловічі, жіночі, дактилічні. Точні і неточні рими.

Гекзаметр. Білий вірш. Верлібр. Вірші у прозі. Фігурні вірші. Мішаний розмір вірша.

Віршована пауза. Цезура. Зв'язок ритмічної паузи з логічною. Ритм як важливий компонент вірша.

Віршована строфа як ритмічна одиниця віршованої мови.

Звукові властивості вірша. Інверсія як виразний віршований засіб.

Тема 10. Робота актора над текстом ролі.

Специфіка сценічної мови в театрі. Оволодіння навичками з техніки мовлення і технології творення образу. К.С. Станіславський про роботу над текстом ролі і відчуття себе в ролі. В.І. Немирович-Данченко про слово як джерело усіх задач і психологічних пауз.

Функції актора і режисера в роботі над словом у виставі (подібності та розбіжності). Текст ролі як частини цілої (п'єси).

«Застільний період» - перша чітка, період пошуків надзавдання, «зерна» образу.

Етапи домашньої роботи над текстом ролі як словесною партитурою драматургічних уривків: оволодіння логікою передання «кінострічки бачення» в мовленні персонажів, виявлення події, виявлення словесної дії, сценічного ставлення як шляху до образу. Робота над словом ролі як логічний і психологічний розбір тексту. Робота над дикцією і розвитком голосу, виділення в реченні тактів, логічних пауз та логічних слів.

Виразне розкриття в лексиці, побудові фраз, темпоритмі мови – діалогів і монологів персонажів. Роль словесної дії (мови персонажів у « діалогах незгоди», коли партнери вступають у суперечку). Перетворення діалогу на словесну дуель, сповнену емоційності. Вибудова композиційного плану розповіді.

Тональний спосіб словесної дії як засіб лексичної та інтонаційної характерності побутово-розмовної мови, характеристики мовної поведінки персонажів у драматургічному творі. Реалізація творчого завдання виконавця ролі в наскрізній словесній дії та внутрішній лінії ілюстрованого підтексту. тексту монологу.

6. 2. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Всього годин	В тому числі	
		Аудиторні заняття	Самостійна робота студента
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Сценічна мова як творчо-фізіологічний процес. Техніка мови.			
Тема 1. Дисципліна "Сценічна мова" в професійній підготовці артиста-вокаліста.	6	2	4
Тема 2. Анатомія та фізіологія мовного апарату.	6	2	4
Тема 3. Основні принципи роботи над розвитком мовного голосу.	10	4	6
Разом за модулем 1:	22	8	14
Змістовий модуль 2. Дикція. Орфоепічні норми української мови. Комплекс вправ для тренування розвитку голосу і мови.			
Тема 4. Дикція, її роль в мистецтві сценічного мовлення.	12	4	8
Тема 5. Орфоепічні норми української мови, вимова слів іншомовного походження.	10	4	6
Тема 6. Тренування мовлення в рухах.	10	4	6
Разом за модулем 2:	32	12	20
Змістовий модуль 3. Принципи роботи з техніки мови.			
Тема 7. Основні принципи роботи з техніки мови.	9	3	6
Тема 8. Логіка сценічного мовлення. Інтонаційні закони.	9	3	6
Тема 9. Особливості віршованої мови. Робота над віршем.	8	2	6

Тема 10. Робота актора над текстом ролі.	10	4	6
Разом за змістовим модулем 3:	36	12	24
Разом за модулем 1:	90	32	58
Усього:	90	32	58

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Всього годин	В тому числі	
		Аудиторні заняття	Самостійна робота студента
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Сценічна мова як творчо-фізіологічний процес. Техніка мови.			
Тема 1. Дисципліна "Сценічна мова" в професійній підготовці артиста-вокаліста.	6	0,5	5,5
Тема 2. Анатомія та фізіологія мовного апарату.	6	0,5	5,5
Тема 3. Основні принципи роботи над розвитком мовного голосу.	10	1	9
Разом за модулем 1:	22	2	20
Змістовий модуль 2. Дикція. Орфоепічні норми української мови. Комплекс вправ для тренування розвитку голосу і мови.			
Тема 4. Дикція, її роль в мистецтві сценічного мовлення.	12	1	11
Тема 5. Орфоепічні норми української мови, вимова слів іншомовного походження.	10	1	9
Тема 6. Тренування мовлення в рухах.	10	1	9
Разом за модулем 2:	32	3	29
Змістовий модуль 3. Принципи роботи з техніки мови.			
Тема 7. Основні принципи роботи з техніки мови.	9	1	8
Тема 8. Логіка сценічного мовлення. Інтонаційні закони.	9	1	8
Тема 9. Особливості віршованої мови. Робота над віршем.	8	1	7
Тема 10. Робота актора над текстом ролі.	10	1	9
Разом за змістовим модулем 3:	36	4	32
Разом за модулем 1:	90	9	81
Усього:	90	9	81

6. 3. Самостійна робота *Денна форма навчання*

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Дисципліна "Сценічна мова" в професійній підготовці артиста-вокаліста.	4
2.	Тема 2. Анатомія та фізіологія мовного апарату.	4
3.	Тема 3. Основні принципи роботи над розвитком мовного голосу.	6
4.	Тема 4. Дикція, її роль в мистецтві сценічного мовлення.	8
5.	Тема 5. Орфоепічні норми української мови, вимова слів іншомовного походження.	6
6.	Тема 6. Тренування мовлення в рухах.	6
7.	Тема 7. Основні принципи роботи з техніки мови.	6
8.	Тема 8. Логіка сценічного мовлення. Інтонаційні закони.	6
9.	Тема 9. Особливості віршованої мови. Робота над віршем.	6
10.	Тема 10. Робота актора над текстом ролі.	6
	Всього:	58

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Дисципліна "Сценічна мова" в професійній підготовці артиста-вокаліста.	5,5
2.	Тема 2. Анатомія та фізіологія мовного апарату.	5,5
3.	Тема 3. Основні принципи роботи над розвитком мовного голосу.	9
4.	Тема 4. Дикція, її роль в мистецтві сценічного мовлення.	11
5.	Тема 5. Орфоепічні норми української мови, вимова слів іншомовного походження.	9
6.	Тема 6. Тренування мовлення в рухах.	9
7.	Тема 7. Основні принципи роботи з техніки мови.	8
8.	Тема 8. Логіка сценічного мовлення. Інтонаційні закони.	8
9.	Тема 9. Особливості віршованої мови. Робота над віршем.	7
10.	Тема 10. Робота актора над текстом ролі.	9
	Всього:	81

6. 4. Методи навчання

- лекція;
- діалог;
- практичний показ;
- репродуктивний;

- творчий;
- демонстрація;
- ілюстрація;
- пошуковий.

7. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання LMS Moodle - інтегрованої комп'ютерної системи закладу вищої освіти.

8. Методичні рекомендації

8.1. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи

Успішність опанування навичками сценічної мови вимагає від студента систематичної самостійної роботи для відпрацювання потрібних навичок, м'язового звільнення від затисків, напрацювання техніки сценічної мови до стану автоматизму. Тому студентам рекомендовано закріплювати та покращувати навички, якими вони опановують під час аудиторних занять. Серед завдань самостійної роботи – виконання вправ, відпрацювання мовної сценічної техніки, вивчення теоретичного матеріалу, робота з основною та додатковою літературою та іншими інформаційними джерелами.

Рекомендована література

Основна

1. Бруссер А. М. 104 упражнения по дикции и орфоэпии (для самостоятельной работе) : Учебное пособие / А. М. Бруссер, М. П. Оссовская. – М.: Реглант, 2005. – 112 с.
2. Всеволодов В. В. Логика речи : Метод. пособие / В. В. Всеволодов. – М.: ИПКР ТВ и РВ, 1998. – 54 с.
3. Гладишева А. О. Сценічна мова: Основні поняття та їх тлумачення. - К.;КДІТМ,2003.
4. Гуров В. И. Сценическая речь : учебное пособие / В. И. Гурова, М. В. Гонссовская, Л. А. Фролова. – М.: МГиК, 1986. – 79 с.
5. Галендеев В.Н. Учение К.С.Станиславского о сценическом слове.Л.,1990
6. Голдовская М.М. Творчість і техніка / Голдовская М.М.- М.,:Речь,1986.- 515с.
7. Козлянинова И. П. Сценическая речь : учебник / И. П. Козляниновой и И. Ю. Промтовой. 5–е узд., испр 2009. – 558 с.
8. Нечаєнко Т. В. Словесна дія : навч. посібник / Т. В. Нечаєнко. – К.: ДАКККіМ, 2000. – 132 с.
9. Петрова А. Н. Сценическая речь : навч. посібник / А. Н. Петрова. – М.: Искусство, 1981. – 189 с.
10. Савкова З. В. Речевой хор в массовом представлении : учебн.

- посobie / З. В. Савкова. – Л.: ВНМЦ НТ и КПР МК СССР, 1977.
11. Черкашин Р. О. Художнє слово на сцені : навч. посібник / Р. О. Черкашин. – К.: Вища школа, 1989. – 326 с.
  12. Черкашин Р. О. Художнє читання : навч. посібник \ Р. О. Черкашин. – К.: Вища школа, 1989. – 326 с.
  13. Анти суржик. – Львів., 1994.
  14. Антоненко-Давидович Борис. Як ми говоримо / Борис Антоненко-Давидович. – К., 1994.
  15. Артоболевский Г. В. Художественное чтение / Г. В. Артоболевский. – М.: Просвещение, 1978. – 240 с.
  16. Богатирьов В.О. Самостійна робота рад п'єсою та роллю методои дієвого аналізу. Методичні вказівки з режисури та майстерності актора. Рівне:РДГУ, 2007 – 17с.
  17. Берри Сисели. Голос и актер / Сисели Берри. – М.; МФСК, 1996. – 36 с.
  18. Бабач Н.Д. Основи культури мовлення. – Світ, 1990.
  19. Бабач Н.Д. Основи культури мовлення. – Світ, 1990.
  19. Васильев О. А. Начальные этапы голосо-речевого тренинга / О. А. Васильев, А. Н. Куницын. – Л.: ЛГИТМИК, 1988.
  20. Вінницький В. М. Наголос в сценічній українській мові / В. М. Вінницький. – К.: Наукова думка, 1984.
  21. Головин Б. Н. Основы культуры речи / Б. Н. Головин. – М., 1980.
  22. Гузик В. П. Комплексний психофізичний тренінг : метод. посібник / В. П. Гузик, Н. Б. Кудрявцева. – К.: ДАКККіМ, 2005. – 87 с.
  23. Дубина М. І. Словник літературних термінів / М. І. Дубина, М. М. Дубина, Л. В. Краснова. – К.: ДАКККіМ, 2008. – 525 с.
  24. Ильяш М. И. Основы культуры речи / М. И. Ильяш. – Киев-Одесса., 1984.
  25. Козлянинова И. П. Речевой голос и его воспитание / И. П. Козлянинова, Э.М. Чарели. – М.: Просвещение, 1989.
  26. Культура української мови : довідник. – К., 1990
  27. Моисеев Ч. Г. Дыхание и голос драматического актера / Ч. Г. Моисеев. – М.: ГИТИС, 2005. – 112 с.
  28. Немирович-Данченко В. И. О творчестве актера / В. И. Немирович-Данченко. – М.: Искусство, 1984.
  29. Овчинникова А.П. Мовленнєва комунікація та мистецтво мовлення. – Одеса: Маяк.-1999.-253с.
  30. Панасенко Т. М. Українські прислів'я і приказки / Т. М. Панасенко. – Харків.: Фоліо, 2004. – 349 с.
  31. Петрова А. Н. Искусство речи / А. Н. Петрова. – М.: Аспект Пресс, 2008. – 125 с.
  32. Савкова З. В. Искусство литературной композиции и монтажа / З. В. Савкова. – М.: ВНМЦНТ и КПР им. Н. К. Крупской, 1985. – 103 с.
  33. Словник труднощів української мови. – К., 1989.
  34. Сценическая речь.-ГИТИС, 2002,-511с.

- Станиславский К. С. Работа актера над собой / К. С. Станиславский. – М.: Артист, Режиссер, Театр, 2003. – 367 с.
35. Чехов М. А. О технике актера / М. А. Чехов. – М.: Артист, Режиссер, Театр, 2003. – 114 с.
36. Шервинский С. В. Художественное чтение / С. В. Шервинский. – М.: ВНИИ ИТ и КИР МК СССР, 1988. – 173 с.

Додаткова література

1. Закушняк А. Вечера рассказа / А. Закушняк. – М.: Искусство, 1984.
2. Зеленая Р. Разрозненные страницы / Рина Зеленая. – М.: Искусство, 1981.
3. Корж Н. Г. Из скарбниці античної мудрості / Н. Г. Корж, Ф. Й. Луцька. – К., 1988.
4. Крымова Н. А. Владимир Яхонтов / Н. А. Крымова. – М.: Искусство, 1988.
5. Товстоногов Г. А. Зеркало сцены / Г. А. Товстоногов. – Л.: ЛГИТМИК, 1984.
6. Юрский С. Кто держит паузу / Сергей Юрский. – М.: Искусство, 1989. – 320 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.youtube.com/watch?v=L9Yoo5sktDk>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=d88eWaaNfko>
3. <http://podelise.ru/docs/46536/index-2789.html?page=19>
4. <http://www.rusresh.ru/resh.html>
5. http://www.theatre-library.ru/files/p/promptova/promptova_kozlyaninova_1.pdf
6. <http://act-master.ru/category/scenicheskaya-rech/>
7. <http://theater.siteedit.ru/page29>
8. <http://dramateshka.ru/index.php/scenic-speech/lessons-scenic-speech/4338-yu-a-vasiljev-scenicheskaya-rechj-preludio-do-prezhde-chem-prodolzhiti>
9. <http://www.proza.ru/2010/12/19/171>
10. http://uk.wikipedia.org/wiki/Сценічна_мова
11. <http://www.ex.ua/5946061>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20 20 / 20 21 н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).
(потрібне підкреслити)

протокол № 1 від «27» серпня 2020 р. Завідувач кафедри _____ (підпис)
(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 _____ / 20 _____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).
(потрібне підкреслити)

протокол № _____ від « » _____ 20 _____ р. Завідувач кафедри _____ (підпис)
(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 _____ / 20 _____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).
(потрібне підкреслити)

протокол № _____ від « » _____ 20 _____ р. Завідувач кафедри _____ (підпис)
(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 _____ / 20 _____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток _____).
(потрібне підкреслити)

протокол № _____ від « » _____ 20 _____ р. Завідувач кафедри _____ (підпис)
(Прізвище ініціали)